

BP MIECZYŚLAW JAWORSKI

Kielce

POSŁUGA KATECHETYCZNA KS. BPA E. MATERSKIEGO
W DIECEZJI KIELECKIEJ

Pisząc na temat posługi katechetycznej ks. bpa Edwarda Materskiego w diecezji kieleckiej, należy objąć okres od stycznia 1957 r. - kiedy to po ukończeniu studiów i obronie pracy doktorskiej został mianowany przez ordynariusza diecezji ks. bpa Czesława Kaczmarka referentem do spraw nauczania religii i profesorem Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach - do roku 1981. W marcu tegoż roku przeszedł do diecezji sandomierskiej, mianowany przez Ojca św. Jana Pawła II ordynariuszem tejże diecezji.

Ksiądz bp Materski przyjąwszy sakrę biskupią w grudniu 1968 r., nie wycofał się z posługi katechezie. Praca ta do końca była szczególnie bliska jego sercu i każdą wolną chwilę jej poświęcał, żywo interesując się wszystkimi sprawami i problemami związanymi z katechezą.

I. WYKŁADOWCA I WIZYTATOR

Jako wykładowca ks. Edward Materski okazał się doskonałym teoretykiem, świetnie znał nowoczesną strukturę katechezy oraz jej bogatą tradycję. Był też niezrównanym praktykiem, ubogacony wrodzonymi predyspozycjami i długoletnim doświadczeniem pracy katechetycznej. Odznaczał się umiejętnością budzenia wśród alumnów zamiłowania do dzieła katechezy. Prowadził często lekcje pokazowe z dziećmi i młodzieżą szkół średnich czy pomaturalnych. Każda katecheza była potem z klerykami gruntownie omawiana. Nie szczędził nigdy czasu na te praktyczne zajęcia. Każdy alumn był zobowiązany w ciągu V i VI roku swych studiów starannie przygotować, omówić i przeprowadzić sześć katechez na różnych poziomach.

W 1966 r. ks. E. Materski podjął wykłady z katechetyki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Pracę tę wiązał z działalnością duszpasterską wśród studentów diecezji (spotkania i opłatki studentów kieleckich na "Poczekajce", częste osobiste kontakty itp.) i twórczością naukową.

Był również często zapraszany z referatami i wykładami do innych diecezji na zjazdy rejonowe kapłanów i inne spotkania. Do wszystkich

referatów i wykładów zawsze bardzo gruntownie się przygotowywał. Cenił szczególnie dyskusję po wykładach, skrzętnie zbierając wszystkie uwagi.

Był zawsze otwarty na nowe osiągnięcia. Gromadził bogatą literaturę polską i zagraniczną dotyczącą katechezy na różnych poziomach. Do dzieła katechezy podchodził zawsze z ogromnym zamiłowaniem, które zaszczeplił w nim już w seminarium ks. dr Józef Łopot – doskonały znawca przedmiotu, dydaktyk i autor *Katechetyki*. Wydaje się, że w pewnym stopniu za jego radą ks. Edward Materski przyjął funkcję wizytatora religii, mimo że bardzo pragnął wrócić do swej macierzystej diecezji – do Warszawy. Przed rokiem 1963 wielokrotnie prosił ks. bpa Czesława Kaczmarka o ekskardynację, na co jednak ksiądz biskup nie wyraził zgody.

Jako referent nauczania i wizytator diecezjalny ks. Edward Materski rozpoczął pracę w czasie wyjątkowo trudnym dla Polski. Był to bowiem okres nasilonej indoktrynacji ateistycznej. Ksiądz wizytator bardzo dużo czasu poświęcał wizytacjom w terenie, pozwalającym dostrzec aktualne potrzeby poszczególnych parafii w dziedzinie przekazu wiary dzieciom, młodzieży i dorosłym. Wychodząc naprzeciw potrzebom terenu organizował letnie kursy katechetyczne mające na celu przygotowanie nowej kadry katechetów, którzy wspomogliby księży w parafiach nie mogących – z uwagi na braki personalne – objąć katechizacji w pełnym wymiarze. Na kursach stworzył też możliwość uzupełnienia czy pogłębienia wiedzy katechetycznej nauczycielom religii czy nawet młodzieży po maturze, pragnącej dokształcić się religijnie i jakoś służyć pomocą w swojej parafii.

Już w pierwszym roku swojej pracy w katechezie zorganizował Ośrodek Katechetyczny, w którym na stałe pracowały dwie siostry. Ośrodek czynnie włączał się w pracę związaną ze szkoleniem katechetów na kursach, zjazdach i innych spotkaniach, brał udział w przygotowaniu i przeprowadzeniu rekolekcji zamkniętych dla maturzystów, dni skupienia dla katechetów, rozmaitych konkursów, olimpiad i innych imprez katechetycznych, służył wszelką pomocą katechetom. Ponadto Ośrodek stwarzał możliwości zaopatrzenia uczących w rozmaite pomoce katechetyczne, np. katechizmy dla dzieci. Wiele pomocy wykonywali sami katecheci korzystając z materiałów i urządzeń Ośrodka (np. mapy, afisze, flanelografię itp.). Ksiądz wizytator codziennie urzędował w Ośrodku, przyjmując księży, katechetów, młodzież.

W latach 1958–1963 szczególną troską otoczył słuchaczy szkół pomaturalnych: Studium Nauczycielskiego, laborantek medycznych, farmaceutek, Szkoły Położnictwa, geodetów. Zorganizował dla nich przy współudziale ks. prof. Andrzeja Zuberhiera i ks. J. Błaszczyka cotygodniowe spotkania – konwersatoria. Było to przygotowanie do późniejszego, zorganizowanego duszpasterstwa akademickiego, którego pracą ks. wizytator żywo interesował się przez cały czas swojego posługiwania w diecezji kieleckiej.

II. ORGANIZATOR KURSÓW KATECHETYCZNYCH I DUSZPASTERZ KATECHETÓW

Początek pierwszego dwuletniego Kursu Katechetycznego w Kielcach przypada na lipiec 1957 r. Obejmował on 320 godzin wykładowych oraz 192 godziny ćwiczeń. Przedmiotem wykładów były: Stary i Nowy Testament, liturgia, etyka ogólna, etyka szczegółowa, dogmatyka, apologetyka, historia Kościoła, pedagogika, psychologia, katechetyka, śpiew. Wykładowcami byli najczęściej księża profesorowie WSD w Kielcach i tak m.in.: ks. dr Leszek Kuc, ks. dr Stanisław Papier, ks. dr Andrzej Zuberbier, ks. dr Jan Gurda, ks. mgr Józef Gurda, ks. mgr Józef Błaszczuk, s. Urszula Wolniewicz (USJK). W późniejszym okresie wykładali również przez wiele kolejnych lat: ks. dr Władysław Łydka, ks. dr Stanisław Czerwik, ks. mgr Mieczysław Jaworski, ks. dr Józef Kudasiewicz, ks. dr Julisław Łukomski, ks. dr Edward Szafrowski, ks. dr Jerzy Król, ks. dr Daniel Olszewski i inni. Katechetykę wykładał ks. dr Edward Materski. On też prowadził codziennie ćwiczenia katechetyczne, organizował lekcje pokazowe, starając się, aby wszyscy uczestnicy Kursu praktycznie nauczyli się prowadzić katechezę od wieku przedszkolnego do ostatniej klasy szkoły podstawowej.

Liczba osób korzystających z letnich Kursów Katechetycznych stale wzrastała. Korzystali z nich kandydaci z diecezji kierowani przez księży proboszczów, siostry zakonne z całej Polski przysyłane przez rozmaite zgromadzenia, osoby po maturze - często same się zgłaszające, aby pogłębić swą wiedzę religijną i móc w pewnym stopniu bezinteresownie pomagać w swoich parafiach. Przez dwa kolejne lata do pracy w katechezie szkoliły się też na kursie trzy osoby ze Słowacji, aby tam, w warunkach konspiracyjnych, przygotowywać dzieci do sakramentów św. Po ukończeniu dwuletniego kursu i zdaniu egzaminów uczestnicy otrzymywali świadectwa uprawniające ich do nauczania religii w całej Polsce.

Na szczególną uwagę zasługuje atmosfera panująca na wszystkich kursach. Radość, duch wspólnoty, poczucie braterstwa towarzyszyły codziennemu trudowi zdobywania wiedzy i umiejętności katechetycznych. Świadczyły o tym wspólne posiłki, wspólna modlitwa, pomoc wzajemna świadczona sobie na co dzień, rekreacje, pogodne wieczory, wycieczki w Góry Świętokrzyskie organizowane przez księdza wizytatora w każdą niedzielę. Duch ten rodził więzy trwałej przyjaźni, solidarności i odpowiedzialności, potrzebę wzajemnej pomocy. W budowaniu takiej atmosfery miał szczególny udział ksiądz wizytator, zawsze otwarty na każdego człowieka, zawsze gotowy służyć pomocą. Krzewił więzy przyjaźni, uczył bezpośredniości, prostoty, ubóstwa ewangelicznego - tak bardzo potrzebnego w czasie trwania kursów, prowadzonych w trudnych warunkach lokalowych. Ksiądz Edward Materski miał zawsze czas dla każdego, niezależnie od pory dnia i ilości zajęć. Po wielu

latach uczestnicy kursów zawsze bardzo pozytywnie, miło i z ogromną życzliwością wspominają czas pobytu na kursie podkreślając, jak wiele skorzystali z wykładów i ćwiczeń i jak zdobyte umiejętności pomagają im w pracy. Na kursach uczyli się posługi katechetycznej i umiłowania tej pracy.

Poza kursami katechetycznymi ksiądz wizytator organizował comiesięczne zjazdy katechetów diecezji, starając się o permanentne kształcenie nauczycieli religii. W tym samym celu spotykali się co tydzień katecheci miasta, sami przygotowując rozmaite referaty, dzieląc się doświadczeniami, planując wspólne prace wychowawczo-katechetyczne. Podobne spotkania organizował bp Materski dla księży prefektów z Kielc.

Z troską o kształcenie katechetów łączył ksiądz wizytator starania o ich życie religijne. Co roku organizował specjalne dni skupienia dla katechetów świeckich, starannie dobierając konferencjonistów. Katecheci chętnie korzystali z tych dni. Ksiądz wizytator troszczył się również o byt materialny katechetów świeckich. Pomagał organizować letnie odpoczynki w górach i nad morzem, gdzie katecheci świeccy wyjeżdżali w małych grupach na dwa tygodnie. W czasach trudnych ks. Materski często brał w obronę katechetów i ich pracę, upominając się u władz państwowych o prawo do nauczania w godziwych warunkach. Nigdy nie pozostawał obojętny na sprawy drugiego człowieka. Szczególnie uczulony był na potrzeby dzieci i młodzieży. Wielu kształcącym się pomagał materialnie. Wielu katechetów świeckich kierował na studia, interesując się postępami ich nauczania, pomagając w razie potrzeby. Pomagał też ociemniałym w Laskach. Dzięki jego życzliwości jedna niewidoma studentka ukończyła studia uniwersyteckie.

III. DUSZPASTERZ NAUCZYCIELI

W każdą środę ksiądz wizytator zapraszał do Ośrodka Katechetycznego nauczycieli szkół średnich i podstawowych na wieczorną dyskusję, którą poprzedzał zwykle jakiś wykład przeprowadzony najczęściej przez któregoś z księży profesorów WSD. Po wykładzie była zawsze ożywiona dyskusja na temat podany w referacie i tematy związane z życiem. Ksiądz wizytator przez tę formę pracy chciał chronić umysły nauczycieli przed zniewoleniem. Wciąż bowiem pozostawali oni pod presją materialistycznej indoktrynacji. W późniejszych latach w tych dyskusjach - prowadzonych już w mieszkaniu księdza bpa Materskiego - brali udział młodzi ludzie i innych zawodów. Dom księdza biskupa był zawsze otwarty.

Dla nauczycieli i młodzieży szkół pomaturalnych organizował cykle konferencji pt. "O uświęcenie świata" - w kościele seminaryjnym pw. Świętej Trójcy. Konferencje te głoszone były najczęściej w maju i październiku,

łącznie z nabożeństwami maryjnymi. Konferencje poświęcone były poznawaniu dokumentów papieskich, soborowych, wierze w Boga, konwertytom, miłości i czystości, poszanowaniu życia nie narodzonych i innym aktualnym tematom. Cykle konferencji o czystości i miłości – staraniem księdza wizytatora – przenoszone były później w środowiska szkół średnich większych parafii kieleckich. Pomagał mu w tym o. Karol Meissner.

Równoległe do tej formy pracy duszpasterskiej ksiądz Materski organizował – przy współpracy z artystkami i uzdolnionymi artystycznie katechetami – wystawy tematyczne, poświęcone dydaktyce katechezy, poszanowaniu życia ludzkiego, wierze, wychowaniu, przeżywaniu wakacji z Bogiem itp.

Co roku w okresie adwentu i Wielkiego Postu ksiądz wizytator organizował rekolekcje dla nauczycieli, wychowawców i inteligencji miasta i okolicy.

W ciągle zmieniających się uwarunkowaniach polityczno-społecznych prace ks. Edwarda Materskiego cechowało stałe poszukiwanie nowych dróg dotarcia z prawdą Bożą do ludzkich umysłów i serc.

IV. ORGANIZATOR REKOLEKCYI ZAMKNIĘTYCH DLA MATURZYSTÓW

Oddzielną kartą w działalności katechetyczno-duszpasterskiej ks. Edwarda Materskiego były doroczne rekolekcje dla maturzystów diecezji w Częstochowie. Pierwszą serię tych rekolekcji zorganizował w 1959 r. w okresie ferii szkolnych po Bożym Narodzeniu, drugą – w Wielkim Tygodniu 1960 r. Początki były bardzo trudne, pełne poszukiwań i odkrywczych doświadczeń. W pierwszej serii uczestniczyło tylko 40 osób. Z roku na rok liczba stała wzrastała. Młodzież wzajemnie zachęcała się do wzięcia udziału w rekolekcjach organizowanych w Częstochowie. Tworzyła się bardzo pozytywna tradycja. W 1980 r. w rekolekcjach wzięło udział ponad 2000 młodzieży. Wielu chłopców wstąpiło do seminarium, wiele dziewcząt odnalazło swą drogę w życiu zakonnym.

Jednymi z pierwszych konferencjonistów na rekolekcjach zamkniętych byli: ks. Mieczysław Jaworski, ks. Leszek Kuc, o. Paweł Wyspiański i oczywiście ksiądz wizytator – czuwający nad całością i czynnie angażujący się w samo prowadzenie rekolekcji. Bardzo starannie dobierał ludzi prowadzących rekolekcje i opiekujących się poszczególnymi grupami młodzieży. Ekipę opiekuńczą stanowiły najczęściej siostry i panie katechetki oraz personel Ośrodka Katechetycznego. W miarę narastania liczby uczestników rekolekcji ksiądz wizytator powiększał grono konferencjonistów i opiekunów grup. Młodzież mieszkała w wielu miejscach w Częstochowie, najczęściej w domach zakonnych Sióstr Szarytek, Nazaretanek, Misjonarek, Matki Bożej Miłosierdzia, Pasterek, Pasterzanek, Honoratek, Urszulanek, Zmartwychwstaniek i w innych mniejszych domach. Chłopcy mieszkali również w domach

zakonnych: Braci Szkolnych, SS. Szarytek. Później ksiądz wizytator organizował dla nich rekolekcje w Kielcach w budynku Seminarium Duchownego. Do pracy wśród chłopców zaangażował diakonów. Księża konferencjoniści dochodzili do poszczególnych grup z konferencjami i na "skrzynkę pytań". Wspólne nabożeństwa celebrowane były na Jasnej Górze. Kilkanaście różnотematycznych konferencji, głoszonych przez poszczególnych kapłanów, ukazywało młodzieży zasadnicze zręby chrześcijańskiej wizji świata, człowieka oraz jego życia. Wszyscy konferencjoniści wraz z zespołem opiekuńczym stanowili starannie dobrany zespół, który mógł sprostać zapotrzebowaniom młodzieży. Zespół kapłanów składał się głównie z wykładowców Wyższego Seminarium Duchownego i księży duszpasterzy akademickich. Każdy z wymienionych przemawiał na ustalony temat, na zespołowej wcześniejszej naradzie przez siebie wybrany i opracowany. Księża zmuszeni byli wędrować z miejsca na miejsce, powtarzając tę samą konferencję w poszczególnych kaplicach. Tę "rozmaitość" rekolekcjonistów młodzież przyjmowała bardzo pozytywnie. Dawali temu wyraz w listach porekolekcyjnych.

W strukturze rekolekcji duży nacisk kładł ksiądz wizytator na "skrzynkę pytań". Stanowiły ją pisane anonimowo przez młodzież pytania, stwarzające niekiedy trudności nawet wytrawnym wykładowcom i wychowawcom. Stawianie pytań zwykle nasilało się w czasie trwania rekolekcji. Pytania pozwalały poznać aktualne problemy młodzieży, ich trudności i niebezpieczeństwa, z którymi młodzież stykała się na co dzień, zarówno w życiu rodzinnym, jak i koleżeńskim i społecznym. "Skrzynkę pytań" prowadził najczęściej niezapomniany, wszechstronnie utalentowany i wykształcony nieżyjący już ks. dr Władysław Łydka - człowiek niezwyklej szlachetności i dobroci. Pytania stawiane na rekolekcjach były skrzętnie przez księdza wizytatora zbierane i później, po ich opracowaniu, przekazywane księżom prefektom.

Ksiądz Edward Materski troszczył się również o to, by przez cały czas trwania rekolekcji w poszczególnych grupach stali opiekunowie tworzyli atmosferę zaufania, radości, by stwarzali okazję do indywidualnych rozmów z młodzieżą. Oni to towarzyszyli grupie w modlitwach, posiłkach, przygotowywali z młodzieżą codzienną modlitwę, liturgię mszy św., śpiew, czuwali nad porządkiem zajęć rekolekcyjnych. O wielkiej roli wychowawców na rekolekcjach świadczyły wspomniane listy młodzieży.

V. ORGANIZATOR WOLNEGO CZASU I TURYSTYKI W DUCHU CHRZEŚCIJAŃSKIM

W przekonaniu ks. Edwarda Materskiego turystyka stanowiła ważki czynnik formacji ludzkich charakterów i przejaw podniesienia człowieczego ducha. Zaszczepiał więc w młodych umysłach umiejętność organizowania

wolnego czasu i turystyki, by młodzi ludzie mogli wykorzystywać swą wolność ku szerszej możliwości przemyśleń i okazywania szacunku dla darów Bożych, które stanowią przyrodę. Był przekonany, że szczególną rolę w jednoczeniu młodzieży i katechetów z Bogiem pełni Eucharystia i dlatego planując wyprawy turystyczne, bardzo starannie opracowywał plany, wiążąc je z możliwością uczestniczenia w codziennej mszy św. Mając na uwadze potrzeby zdrowia fizycznego i psychicznego młodzieży, na co szczególnie wpływ ma przyroda, troszcząc się o skuteczną ochronę młodzieży przed zgubnymi skutkami laicyzacji, systematycznie co roku, w miesiącach wakacyjnych, najczęściej w sierpniu, od roku 1961 organizował obozy wędrowne dla katechetów świeckich i młodzieży akademickiej. Finansował je prawie w całości z własnych oszczędności. Sam planuje i prowadzi obozy. Weszły one do stałej tradycji pracy ks. Edwarda Materskiego, która trwała jeszcze przez pierwsze dwa lata jego biskupiego posługiwania, dopóki pozwalał mu na to stan zdrowia. Ksiądz Materski zawsze żywił przekonanie, że kontakt człowieka z przyrodą ma znaczenie religijne i że jest czynnikiem odnowy osoby ludzkiej. Dlatego przed każdymi wakacjami uwrażliwiał księży prefektów na moralny wymiar problemu wolnego czasu. Wzywał do modlitwy za udających się na wakacje, zachęcał, by pamiętali, że chrześcijanin zawsze i wszędzie żyje według wymagań Ewangelii, a sprawę rekreacji i kształtowania wolnego czasu czyni przedmiotem rachunku sumienia. Budząc sumienia rodziców przypominał im, że to oni właśnie, jako pierwsi z prawa naturalnego wychowawcy, mają prawo i obowiązek troszczyć się o swój rodzicielski wgląd w klimat wychowania dzieci i młodzieży na koloniach letnich, w stosowane tam metody wychowawcze i sposób spędzania wolnego czasu. Z uwagi na niebezpieczeństwo ateizacji wzywał, by rodzice zaopatrywali swoje dzieci w pisemne oświadczenia, żądając poszanowania przekonań religijnych swoich dzieci, ułatwienia im korzystania ze mszy św. niedzielnej i innych praktyk wiary.

Wykorzystując zdolności graficzne katechetów ks. Edward Materski przystosowywał mapy Gór Świętokrzyskich do celów duszpasterskich, nanosząc na nie znaki obiektów sakralnych i podając w legendzie lub na specjalnych afiszach wykaz godzin niedzielnych mszy św. w poszczególnych rejonach Kielecczyzny. W związku z przygotowaniem do letniego czy zimowego wypoczynku przypominał zawsze o obowiązkach dobrego współżycia, wzajemnego zrozumienia, dobroci i gościnności.

THE CATECHETIC MINISTRATIONS OF BISHOP EDWARD MATERSKI
IN THE DIOCESE OF KIELCE

S u m m a r y

The author presents the catechetic ministrations of bishop Edward Materski in the diocese of Kielce in the period of 1957-1981. After graduation and obtaining PhD he was named an official in charge of catechesis and inspector for the matters of teaching religion and professor of catechesis at the Theological Seminary in Kielce.

The author shows Fr Edward Materski as an outstanding lecturer of the theory of catechesis and prominent practitioner of catechetic classes. Then he shows the bishop's work as an untiring inspector and official in charge of catechesis and organizer of catechetic courses as well as the custodian of catechists. He points to the bishop's ministrations as a priest of teachers, organizer of retreats for young people who have passed the examination for the secondary-school certificate, and promoter of free time activities and tourism according to the spirit of Christianity. In 1981 he was named a metropolitan bishop of the diocese of Sandomierz and Radom by John Paul II.

Translated by Jan Kłos